

2/132
124

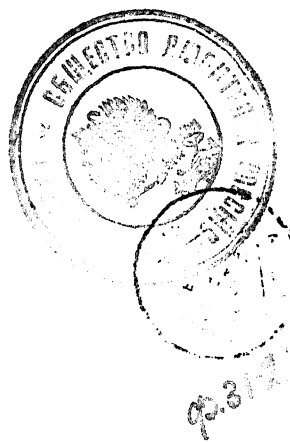
POSLOVICE

NA SVIJET IZDAO

GJ. DANIČIĆ

U ZAGREBU 1871

U KNJIŽARNICI FR. ŽUPANA (ALBRECHTA I FIEDLERA) NA PRODAJU.

Što ova knjiga izlazi na svijet, na tome najviše valja zahvaliti svijetloj gospogji kneginji JULIJI M. OBRENOVIĆKI, koja želeći dobro učiniti srpskoj ili hrvatskoj književnosti izvolje me i u ovom poslu kao u pređašnjima milostivo potpomoći.

U ovoj su knjizi poslovice iz rukopisa koji je u biblioteci male braće u Dubrovniku pod brojem starijem 24 a novijem 427, iz rukopisa koji je u biblioteci dr. Lj. Gaja u Zagrebu, iz Delabelina rječnika (Dizionario italiano latino illirico, opera del p. Ardelio Della Bella. In Venezia 1728. Ragusa 1735), i iz knjige: Georgii Ferrich Rhacusani Fabulae ab illyricis adagiis desumptae. Rhacusae 1794.

Poslovice iz dubrovačkoga rukopisa, istina, izdao je na svijet A. Giljferding 1868 u Peterburgu: „Старинный сборникъ сербскихъ пословицъ“; ali da ih je trebalo na novo izdati, o tome mislim da se svak mogao uvjeriti ko je čitao što o tom izdanju rekoh u knjizi XII Rada jugosl. akademije; a još bolje će se o tom uvjeriti ko s Giljferdingovijem izdanjem isporedi ovo, on će vidjeti da u onom ima mnoštvo još većih pogrješaka nego što ih ja onda ne imajući rukopisa mogoh pokazati: što je n. p. u Giljferdinga pod br. 433 „Чѣте, е зпмо“ to je u mene pod br. 5809 „Zec te je srio“; osim toga neke su izostavljene u Giljferdinga, n. p. koje su u mene 1767, 2068, 2255, 2344, 3454, 5148, a koje bi trebalo u Giljferdinga da stoje iza 1180, 1266, 1316, 1379, 2325, 3189 itd. Za to sam veoma zahvalan maloj braći dubrovačkoj što mi na molbu moju poslaše rečeni rukopis iz svoje biblioteke da ga upotrebim. — I iz zagrebačkoga su rukopisa poslovice — do slova P — naštampane u „Danici ilirskoj“ godine 1864—1867, ali da su i sve naštampane, da su naštampane i bez znamenitijeh pogrješaka, kakve su n. p. rogatijeh m. rogatiye u poslovići koja je ovdje naštampana pod br. 436, pisarska m. pilarska 747, mista m. mosta 849, česarim m. djeca mu 996, slagje m. hugje 1320, sardu m. lardu 1640, kragvica m. kragujca 1814, bare m. otare 2038, kruhom m. grubom 2025, zastierak m. saotijer 2528, jasno m. gnusno 3016, baba m. raba 3192, kuk m. ku'to 3238 itd. itd., koje se sve sada mogu vidjeti kad se to izdanje isporedi s ovijem, opet mislim da ih je i za to samo trebalo na

IV

novo izdati na svijet što su onako rasute po novinama od četiri godine; osim toga izostavljeno ih je nekoliko u „Danici“ a u rukopisu stoje u onom dijelu koji je naštampao, n. p. koje su u mene 347, 381, 447, 2402 3145, 3146, 3135, 3336, 3372. Toga radi sam dužan i dr. Lj. Gaju zahvaliti što mi je pomenuti rukopis iz svoje biblioteke dragovoljno dao da ga na novo štampam. — Da je i poslovice rasute po Delabelinu rječniku i one što se nalaze u pomenutoj knjizi Ferićevoj vrijedno bilo učiniti svakomu pristupačnije iz više razloga, lasno je vidjeti. Vrlo bi dobro bilo sabrati i zajedno obznanimi i one poslovice koje su stari pisci naši upotrebili u svojim djelima, kao n. p. B. Gradić u „Libarcu od djevtva“ (u Mlecima 1568) str. 118: „Bez koga (boga) volje — kako se govori — ni lis' s gore“; Dinko Ranjina u svojim pjesmama na l. 98 prvoga izdanja:

,Ne znaš li na ohola er zemlja sva viče,
a glavu priklonu ni oštar mač ne siče.‘

Ali je to drugi posao i daleko je od ovoga moga.

Dio dubrovačkoga rukopisa, str. 233—326, gdje su poslovice, pisan je g. 1697 u Dubrovniku, kao što je zabilježeno iza poslovice: „Svrha. In Ragusa a di 20 agosto 1697.“ Na prvom listu pred poslovicama piše: „Proričja slovinska“, a na drugoj strani istoga lista: „kazalo pismena od kojijeh počinju slijedeća proričja redom abečevice“, pa je onda popisano na kojoj se strani počinju poslovice kojim slovom, n. p. „A na licu 235“ itd.; a azbučni red u kom su poslovice ovaj je: *a* (gdje su i riječi koje se počinju samoglasnijem *r*, mjesto kojega je pisano *ar*), *b*, *d*, *g*, *z*, *i* i *j* izmiješano, *k*, *l* (gdje su i poslovice kojima je početak *lju*, mjesto kojega je pisano *glin*), *m*, *n*, *o*, *p*, *r*, *s*, *t*, *u*, *h*, *f*, *c*, *č*, *é*, *š* i na po se *št* (koje je pisano *set*). Poslovice su tako razregjene samo po prvom svom slovu, a dalje po drugim slovima nijesu nikako složene, te su neke zapisane na dva i na tri mjesta, n. p. koja je u mene 91 a u Giljferdinga 46 i 113, u mene 1694 a u Giljferdinga 901, 955 i 1013. Poslovica „Kuljena bana od dobrih dana“ stoji među onima koje se počinju slovom *u*, i to do poslovice: „U Kuljenovo doba“: valja da se pisac sjetio one kod ove. Dva su čovjeka pisala ove poslovice: koje se počinju slovima *a*, *b*, *d*, *g*, i kako spomenuh idu jedne za drugima, pisane su jednom rukom, i to po mom mišljenju mlagjom, a sve ostale drugom, osim jednoga lista, str. 267—268, koji je opet pisan prvom rukom, i osim umetaka, koji se svuda nalaze pisani prvom rukom. Poslovice pisane na str. 267—268 jesu one koje su u Giljferdinga

štampane pod br. 907—958. Što Giljferding veli da je iza slova *g* do poslovice koja je u njega štampana pod br. 821 pisala treća ruka, ja ne mogoh te razlike opaziti.

U zagrebačkom rukopisu niti ima kakoga natpisa niti je gdje zabilježeno kad je pisan: po pismu bih rekao da je pisan u prvoj polovini XVIII vijeka. Prvi izdavalac u „Danici ilirskoj“ 1864 br. 50 reče da je to „šbirka Ignjatija Gjorgjića, kako nam to jasno pokazuje rukopis njegov (autographum), koi se nalazi u knjižnici urednika ovoga časopisa.“ Ja toga avtografa ne vidjeh. I u tom su rukopisu razregjene poslovice samo po prvom slovu kojim se počinju, a prva im slova idu običnim redom jedno za drugim; više je poslovice i u njemu dva puta zapisano.

U dubrovačkom su rukopisu kod nekih poslovice dodane bilješke koje je vrijedno spomenuti: kod poslovice koja je u mene 12 piše: „cosa grave, ma necessaria“; kod 73: „vi sarà per chi farà a proposito“; kod 91: „le parole non pagan gabella“; kod 129: „cose del comune, non curate“; kod 644: „venir in aque basse“; kod 3992: „ai boni ti accompagna, i tristi servi“; kod 5844: „dov' oro impera, la ragion non s' ode“; kod dvije, 27 i 29, stoji da su „ex arabico“; kod triju je zabilježeno da se nahode u starijih književnika: kod 61 „S. Minč(etić) 103. 68“, kod 1465 „Drž(ić) Tir(ena) prol(og)“, kod 1693 „Nik. Nal(ješković) Ljuv. 59“, kod 153 stoji „v. Dellabell. v. asinello. p. 107. col. 2“, a u Delabele je na tom mjestu poslovice koja je u mene pod br. 865. — I u zagrebačkom rukopisu ima ovakih bilježaka: kod 55 stoji: „quia etiam noctu audit“; kod 965 „summun ius summa iniuria“; kod 1206 dodano je da se oganj, žena i more ne mogu „vezati“ riječju koja ima tri roda, jer su one različenoga roda; kod 1444 stoji „containeri linguam in convivio memento“; kod 2288 „est catulus meliteus. Ne' provrbij di Gio. Andrea Grifoni entro lo specchio della lingua latina“, i doista u toj knjizi ali u mletačkom izdanju od 1572 na drugoj strani lista 105 među poslovicama za koje pisac kaže da ih uzeo iz poslovice Erazmovih stoji „est catulus Melitacus“; kod 3600: „abi in malam horam — in malam cruce“; kod 3903: „sine vatem“; kod 4080: „Cice. lede concide“; kod 4478: „primo guadagno del mercante e cosparegno“. — Spomenuću da Delabela kod poslovice koja je ovdje pod br. 1732 dodaje: „robba abbandonata“.

Poslovice iz sva četiri pomenuta izvora ja sam ovdje složio u azbučni red zabilježivši kod svake iz koga je izvora: D stoji kod